

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

§. 2. Extrema specificatiua cognitionis practicæ & speculatiuæ
assignantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

respectu illius in actu secundo propriè non esset practica. Posterior pars probatur: implicat praxis propria in actu secundo respectu cognitionis, quæ in actu primo non est propriè practica in ordine ad illam: sicuti implicat effectum produci à causa, quæ propriè illum producere non potest: negatione enim potentia rectè valet ad actus negationem. Sed cognitio propriè tantum est practica in actu primo respectu effectus, quem attingit; ergo hic tantum, & non alius in actu secundo potest esse praxis respectu illius. Priorem partem conclusionis, videlicet cognitionem in actu secundo esse practicam respectu effectus producti ex his, in ordine ad quos practica supponitur in actu primo facilius probatur: posito actu primo ad effectum, & posito effectui, effectus actui primo tribuitur: ergo supposito effectui producti, & supposita cognitione practica, à qua potest produci, effectus iste illi cognitioni tribuendus est, & praxis est dicendus respectu cognitionis, & hæc in actu secundo practica respectu illius.

18 Dico sexto: Cognitio potest dici practica in actu secundo per accidens, & per quasi monstruosam productionem respectu effectus distincti ab illo, circa quod versatur. Ratio est, quia etsi cognitio tantum per se dirigat ad productionem sui obiecti, poterit potentia inferior non exequi opus illud, quod præscribit cognitio eo modo, quo præscribitur: ergo tunc effectus ille productus in actu secundo distinctus erit ab obiecto cognitionis, qui dicetur praxis monstruosa, quia est præter intentionem agentis. Potentiam inferiorem posse exequi effectum distinctum ab illo, quem præscribit cognitio, & quem imperat voluntas mediâ cognitione monstrat manifesta experientia. Sæpe enim postquam pictor apprimè concipit imaginem Cæsaris, & modum, quo illam est in tabula expressurus, ex intentione optimæ imaginis modo optimo efficiendæ, aliam valde imperfectam depingit: & ego litteram A, verbi gratia perfectissimam concipio, & ex intentione illam exprimendi eodem modo, quo illam concipio propter manus titubationem aliam valde imperfectam scribo.

19 Dices in his casibus artificem non solum concipere opus perfectum, quod non exprimit, sed etiam opus imperfectum, quod exprimit tanquam praxim dictaminis, quod illud opus imperfectum apprehendit, & non aliud dictaminis, quo apprehendit opus perfectum. Huic solutioni experientia & ratio refragatur; Experientia, quia quilibet artifex sæpe experitur efformare effectum, quem nunquam apprehendit, ex intentione alium valde perfectum conficiendi, & sæpe nos ex manus imbecillitate dum rectos characteres conficere intendimus, alios informes valde, quos nunquam concepimus in charta delineatos inuenimus. Ratio, quia sine fundamento tribuitur potentia exequutrici tanta conformitas cum regula præscribente id, quod est factura, ut nunquam possit ab illa declinare, imò à priori constat sæpe declinaturam, cum non dependeat essentialiter in operando ab apprehensione obiecti, seu ab obiecto apprehenso eadem ratione, quâ faciendum est.

20 Dices secundo, intellectum tunc nullo regi dictamine ac proinde hunc effectum non dici praxim respectu dictaminis, quod hunc alio modo faciendum, vel alium effectum repræsentat. Contrâ: quando ego conficio opus aliud ab illo quod intendebam facere, constat me moveri ad operandum ex doctrina, & dictamine quod habeo operis exequendi, cui dictamini volo conformari opus à me faciendum; & cui fidens aggredior operis effectum, non ita facturus si dictamine illo carerem, quia si nunquam opus artificiosum apprehendissem, non illud exequi intenderem: ergo saltem dictamen illud est occasio, ut tale opus quod nunquam apprehendi efformem, loco aliud quod apprehenderam & intendebam efficere, quod sufficit, ut dicatur praxis, & operatio monstruosa respectu illius.

21 Vltimò respondebis ratione suprâ traditâ probari praxim posse esse diuersam secundum modum ab obiecto apprehenso, non verò posse esse diuersam secundum substantiam. Contrâ: in omni opere artificioso siue intentionali, siue reali variato modo variatur substantia, quia opus artificiosum constituitur tale formaliter per modum, & dispositionem, & aliam non habet formam, per quam constituitur: ergo implicat variari modum substantiæ operis artificiosi non variatâ. Antecedens patet in syllogismo facti in *Barbara*, quia ita constat hac terminorum disposi-

tionem, ut si aliter termini disponantur, iam non erit idem, sed alius syllogismus; hic enim specie syllogismus; hanc dispositionem terminorum in specie, & hic syllogismus numero hos numero terminos hoc modo dispositos importat. Idem videre est in opere artificioso externo, videlicet in hac pictura, quæ ita dicit colores hoc modo dispositos, quod si alio modo iidem colores disponantur, iam non erit eadem, sed alia diuersa pictura.

§. II.

Extrema specificatio cognitionis practicae, & speculatiue assignantur.

Cognitio practica dicit essentialiter esse representationem obiecti, quod principium cognoscens possit medio actu voluntatis producere, ex quo infertur cognitionem practicam formaliter ut talem dicere ordinem ad principium potens producere obiectum, & obiectum potens produci ab hoc principio: non enim à principio tantum potest desumi ratio practici, quia cum hæc importet ordinem ad principium potens producere non utrumque, sed potens producere obiectum cognitione repræsentatum, non potest percipi ratio practici, quin percipiat cognitionem repræsentare tale obiectum, & principium cognoscens esse productiuum eiusdem obiecti repræsentati.

Ex hoc infero in quacunque cognitione rationem practici desumi formaliter ex principio, & ex obiecto, quod repræsentat, quia ad hoc ut principium cognoscens possit ex vi huius cognitionis efficaciter imperare obiectum cognitum, requiritur ex parte principii cognoscens virtus productiua effectus, & ex parte effectus non repugnantia ut producat: quantumvis enim artifex haberet virtutem effectiuam operis artificiosi, si ipsum opus in se repugnaret, non posset illud efficaciter imperare: ergo duo essentialiter requiruntur ad hoc ut cognitio sit practica, virtus productiua obiecti cogniti in obiecto producente, & non repugnantia in ipso obiecto ut producat, & utrumque dicit essentialiter ratio practici. Quod si dicas, non repugnantiam obiecti ut producat, necessariò comitari virtutem actiuam illud producendi: hoc admissio adhuc verum erit rationem practici desumi ex his duobus, videlicet non repugnantia effectus, & ex virtute productiua ad illum producendum in principio cognoscente, quæ duo semper distinguuntur, etsi per locum intrinsecum separari repugnaret.

De ratione formali speculatiui non eadem ratione iudicium fero, existimo enim posse sumi adæquatè ex principio; & adæquatè simul ex obiecto; & adæquatè ex obiecto, & non ex principio; non tamen adæquatè ex principio & non ex obiecto. Posse sumi adæquatè ex principio sic probo. Ratio speculatiui dicit principium cognoscens non posse efficaciter imperare obiectum cognitum, ex vi illius cognitionis. Sed eo ipso quod principium cognoscens non sit physicè potens, non poterit ex vi cognitionis imperare tale obiectum siue obiectum repugnet, siue non repugnet: ergo hæc cognitio poterit à suo principio habere totam rationem speculatiui independentem ab obiecto. Dico cognitionem desumere posse rationem speculatiui adæquatè à principio independentem ab obiecto, non quia ratio ista non semper intelligatur in ordine ad obiectum, sed quia ita dicit ordinem ad obiectum, ut ex alio capite independentem ab ipso obiecto intelligatur iam habens principium, ex vi cuius cognitio circa tale obiectum speculatiua necessariò euadat.

Simili ratione probo rationem speculatiui posse sumi adæquatè ab obiecto. Eo ipso quod hæc cognitio terminetur ad chimæram, à quocumque principio procedat, necessariò est speculatiua: ergo ratio speculatiui in hac cognitione adæquatè sumitur ab obiecto. Antecedens probo. Chimæra à nullo principio cognoscitiuo est producibilis: ergo repugnat hanc efficaciter imperari ab aliquo principio cognoscitiuo, etiâ si supponatur principium cognoscitiuum, quatenus est ex se, cum virtute sufficienti ad producendâ chimæram: ergo eo ipso quod cognitio terminetur ad chimæram, terminatur ad obiectum efficaciter imperari repugnans à cognoscere, etiâ si hoc quatenus est ex se, virtutem habeat producendi chimæram, quam in esse omnipotentia fert communis Theologorum opinio: ergo eo ipso quod

quod cognitio terminetur ad chimeram in se repugnantem erit speculativa, etiam si principium cognoscens sit Deus ex se habens quiddam reperiuntur ex parte principij actui ad quemcumque effectum producendum, ita ut si per impossibile chimera fieret non repugnans, nulla addita virtute ex parte principij actui, Deus ex vi eiusdem omnipotentia, quam modo habet, valeret illam producere.

26 Rationem speculativi posse simul sumi à principio activo, & ab obiecto facillime ex dictis probatur. Cognitio quam habet homo de chimera procedit à principio non potente producere chimera, ergo ex hoc capite, mente præciso quocumque alio, intelligitur adequatè speculativa: fertur etiam in obiectum repugnans: ergo ex hoc capite similiter præcisà impotentia principij ad chimera producendam intelligitur adequatè speculativa: ergo tam ex principio, quam ex obiecto, cognitio ista intelligitur adequatè speculativa. Ratio est, quia cognitionem non posse regere actum voluntatis imperantem productionem chimera, est quid negatium quod potest ex multis capitibus adequatè procedere, quia possunt plura impedimenta adequata reperiiri ad eundem positivum effectum.

27 Difficilius probatu est rationem speculativi posse sumi ex obiecto tantum, & non ex principio: ad quod supponendum est id, quod latè probo Controu. 10. Metaph. Punct. 4. videlicet virtutem productivam effectus, siue creatam, siue increatam, non habere connexionem cum possibilitate effectus, ita ut si per impossibile modò fieret calor repugnans, maneret in igne virtus productiva caloris ex se sufficiens calorem producere, licet repugnaret ignem à calore produci, non ex defectu virtutis in igne, sed ex repugnantia ipsius productionis. His positis sic arguo. Si per impossibile modo fieret repugnans syllogismus à me faciendus, in me maneret eadem virtus intellectiva ex se potens producere syllogismum: insuper maneret idem dictamen de modo quo faciendus erat syllogismus, idemque iudicium, quo iudicaretur syllogismus posse ex omni capite fieri à me, vel alius actus, quo id iudicaretur, si velis veritatem esse intrinsecam actui: ergo tunc haberem cognitionem, quæ posset regere actum voluntatis, quo dicerem, *volo syllogismum eliciere*, qui actus esset inefficax, non ratione principij intellectivi, quia hoc ex se potens erat producere syllogismum, sed ratione ipsius syllogismi, qui in se repugnaret: ergo tunc cognitio illa esset speculativa tantum ratione obiecti, & non ratione principij, quia si obiectum non repugnaret actui voluntatis, efficaciter syllogismum imperaret, & cognitio haberet quiddam ex parte principij requiritur, ut effectus ex vi illius produceret, & tantum hæc productio non posset à cognitione dependere propter intrinsecam repugnantiam ipsius cognitionis. Ex hac hypothesi ad statum absolutum procedo. Non repugnat Deum producere principium ex se potens producere effectum ex se repugnantem, & cognoscens modum quo esset producendus, casu quo talis effectus repugnaret, non solum per iudicium verum, quo dicat, effectus iste repugnans hoc modo esset producendus, si non repugnaret, sed etiam per iudicium falsum quod dicat, effectus iste non est repugnans, & absolutè potest hoc modo produci: ergo non repugnat Deum producere principium habens cognitionem effectus speculativam tantum ratione obiecti, & non ratione principij. Non repugnare Deum producere principium ex se potens producere effectum repugnantem, supposui supra, & probo loco citato: principium illud iam productum posse habere falsum illud iudicium difficultate vacat, quia principium illud capax esset erroris, & ex nullo capite illi repugnaret. Consequentiam probo: Cognitio, quam haberet tale principium de modo producendi obiectum, quod in se repugnaret, se haberet eodem modo respectu principij, & respectu obiecti, quo se haberet cognitio, quam ego habeo modò de syllogismo, quem de facto possum facere, casu quo syllogismus ille fieret repugnans. Sed mea cognitio in hoc casu esset speculativa tantum ratione obiecti, & non ratione principij, ut modò probabam: ergo cognitio illa esset speculativa tantum ratione obiecti, & non ratione principij.

28 Ad probandum repugnare actionem speculativam tantum ratione principij, & non ratione obiecti, supponendum est, quod communis Doctorum admittit sententia, & ego probabo Controu. 10. Metaph. §. 5. videlicet omnem

Franc. de Quædo, Philosoph. Tom. I.

actionem essentialiter esse connexam cum principio productivo, ita ut repugnante principio productivo repugnet actio, & consequenter repugnet actio ex se potens dependere à principio, quod illam non potest elicere, quia supponit essentialiter principium ex se potens, quod tantum dicitur absolute principium. Aduertendum est etiam cognitionem practica non tantum tendere in effectum, sed in actionem, seu productionem effectus. Ex his principiis argumentum conficio, & facile conclusionem depromo. Cognitio speculativa ex principio supponit in principio cognoscens impotentiam ut ex illo oriatur actio, ad quam terminatur cognitio. Sed eo ipso quod principium sit impotens ad actionem eliciendam repugnat non solum extrinsecè ex defectu principij, sed intrinsecè, & in se ipsa actio præcisè ex se potens procedere ab hoc principio: ergo eo ipso quod cognitio supponat principium impotentem elicere actionem, ad quam terminatur, dicit ex parte obiecti actionem intrinsecè repugnantem, quia omnis actio ut non repugnans intrinsecè supponit ex parte principij virtutem eliciendi talè actionem: ergo eo ipso quod cognitio sit speculativa ex principio, est speculativa ex obiecto: ergo repugnat actio speculativa ex principio, & non ex obiecto.

29 Adde de facto omnem cognitionem creatam speculativam ratione obiecti in se repugnantis esse speculativam ratione principij, quia nullum datur principium creatum potens producere adhuc quatenus est ex se effectum in se repugnantem, ac proinde eo ipso quod hæc cognitio terminetur ad effectum repugnantem, seu ad actionem repugnantem procedere ab hoc principio, procedit à principio non habente virtutem ex se ad eliciendam actionem circa talem effectum.

30 Circa cognitionem quam Deus habet de chimera productione posset dubitari, an sit speculativa tantum ratione obiecti, & non ratione principij. Ratio affirmativa posset suaderi, quia principium cognoscens videlicet Deus, ex se est potens producere chimera, & tantum repugnat illam producere ex repugnantia chimera, quæ ablata, Deus chimera valeret absolute producere ex vi eiusdem omnipotentia quam modò habet. Censeo nihilominus nullam dari cognitionem in Deo, quæ tantum sit speculativa ex repugnantia intrinsecà chimera, extrinsecà cognitioni, sed omnem cognitionem divinam de facto existentem circa chimera esse speculativam non solum ratione obiecti extrinseci, sed ex modo tendendi circa tale obiectum, quod sic probo. Ad hoc vt cognitio sit practica respectu obiecti, debet ferri in illius absolutam possibilitatem per iudicium, quo dicat, hæc entitas est possibilis, vel saltem per apprehensionem, quæ possibilitas obiciatur sine aliquo iudicio, quo dicat intellectus, hæc possibilitas seu hæc entitas repugnat; cognitio enim quæ quis dicat, hoc obiectum repugnat, non potest esse practica respectu illius obiecti, neque potest actum voluntatis regere, quo quis dicat, volo producere hanc entitatem. Sed in Deo nulla datur cognitio circa possibilitatē absolutam chimera, quæ non sit dissensus circa illam: ergo nulla datur cognitio, quæ ex se apta sit, vt ex vi illius imperetur productio chimera, seu ex vi cuius chimera posset imperari à Deo, casu quo non repugnaret: ergo ex modo tendendi, quem habet omnis cognitio divina per dissensum, actu quo dicit possibilitas chimera non datur, seu chimera est repugnans, vel conditionatè tantum (si velis) quam cognitionem in Deo contemplari circa chimera, quæ non sit dissensus actu quo dicit si chimera non repugnaret hoc modo esset producenda, in quo actu adhuc est imbibitus dissensus circa possibilitatem absolutam, vt explicabo Contr. 6. de Anima Punct. 6. §. 1. cognitio divina est purè speculativa, quia cognitio practica debet ferri & non per dissensum in obiectum ut possibile. Hic cognoscendi modus potest reduci in principium cognoscitivum, quia Deus ex se est determinatus ad non habendam puram simplicem apprehensionem circa aliquod obiectum, neque assensum circa possibilitatem obiecti in se repugnantis. Hæc cognitio quam Deus habet modò de chimera, posset dici speculativa non solum ratione obiecti, sed ratione principij cognoscens, non quia Deus principium cognoscens ex se non habeat virtutem requisitam ad producendam chimera, sed quia supposita illius repugnantia est determinatus ad habendam cognitionem circa chimera, quæ ex modo tendendi non possit esse practica, sed tantum speculativa, & nullam habendam,

P 2 quæ

quæ ex modo tendendi practica esse possit perseverante chimæ impossibilitate.

31

Ad rationem dubitandi suprà adductam, respondeo, casu quo modò chimæ fieret possibilis, fore ut Deus posset chimæram producere ex vi assensus, quem tunc haberet circa possibilitatem chimæ, non verò ex vi alicuius cognitionis quam modò habet, ac proinde nunc nullam dari cognitionem in Deo, ex vi cuius Deus in aliquo casu posset producere chimæram, quia hæc debet esse actus quo Deus iudicat chimæram esse possibilem, qui repugnat dum chimæra possibilis non est, ut necessariò daretur in Deo, casu quo chimæra esset possibilis, quia repugnat in Deo falsum iudicium, & necessariò datur in ipso Deo verum iudicium de quocumque obiecto.

§. III.

Formalitates extremorum, in ordine ad quæ sumitur ratio cognitionis practica, & speculativa, assignantur.

32

Diximus rationem practici semper sumi ex principio, & obiecto, & non nisi ab utroque simul posse adequatè sumi, & ratione speculativi ab illorū quolibet posse adequatè sumi, & de facto ita adequatè desumi, licet nō repugnet desumi in aliqua cognitione ex obiecto tantum, & non ex principio, et si repugnet desumi ex principio & non ex obiecto. Ceterum cum in principio, & in obiecto sint quædam prædicata essentialia, alia individualia, superest sciendum à quibus prædicatis obiecti, & principij desumatur, ut possimus agnoscere an cognitio practica vel speculativa dicatur in ordine ad aliquod essentialia vel individualia principij vel obiecti, ex quo principio inferemus an ratio practici & speculativi sit cognitionis essentialis, necne, & quomodo hæc differentie opponantur.

33

Censeo rationem practici in quacumque cognitione nō posse sumi ab vno vel altero prædicato obiecti, sed necessariò desumendam esse ab omnibus formalitatibus quæ in illo sunt, à suprema ratione entis usque ad ultimam differentiam individualement illius. Ratio est, quia ex parte obiecti cognitionis practica requiritur obiectum contineri in virtute productiva principij cognoscentis. Sed non sufficit contineri ratione prædicati specifici, sed necessum est contineri ratione omnium prædicatorum, ut cognitio terminata ad tale obiectum sit practica: ergo ratio practici desumitur in cognitione ex omnibus prædicatis quæ sunt in obiecto. Minorem probo: cognitio practica debet tendere circa obiectum quod physice possit produci à cognoscente: sed eo ipso quod obiectum cognitum secundum aliquam rationem secum identificatam non continetur in virtute cognoscentis; non poterit physice ab illo produci, quia ad hoc ut ego possim effectum producere non sufficit effectum non habere repugnantiam ex prædicato generico, aut specifico ut à me producat, si illam habet ex alio prædicato inferiori, quia eo ipso quod ex aliquo prædicato repugnet produci à me, nullā ratione potero illum producere; ut patet in cognitione Petri eiusdem speciei cum alia cognitione, quam ego produco de eodem obiecto, quæ præcisè ex prædicato specifico posset à me produci: sicuti producit propria cognitio; quia tamen ex prædicato individuali repugnat illam à me produci, absolute illam producere non possum: ergo ratio practici quæ importat obiectum posse physice produci à cognoscente desumenda est ex omnibus prædicatis, seu ex omnibus formalitatibus, quæ in obiecto reperiuntur.

34

Ex ratione suprà dicta inferitur rationem speculativi posse sumi adequatè ex vno vel altero prædicato obiecti ratione cuius repugnet productio illius ab hoc principio, siue hoc prædicatum sit specificum siue individuale: exempli gratia, cognitio, quam ego habeo syllogismi qui potest fieri à Petro, & non à me desumit rationem speculativi ex ratione individua effectus, ratione cuius repugnat à me produci, & non ex ratione specifica, ratione cuius præcisè sumpta nō repugnat à me produci, quia alius syllogismus eiusdem speciei potest à me produci; cognitio verò, quam ego habeo de creatione Angeli, speculativa est ratione prædicati specifici, quia eo ipso quod talis actio in specie repugnat à me procedere, imò ex ratione generica creationis, quia eo ipso quod sit creatio, non potest à me neque ab aliqua potentia creata dependere, quapropter

prædicta cognitio ex ratione generica obiecti, videlicet ex prædicato creationis imbibito in obiecto adequatè erit speculativa, & similiter ex ratione specifica talis creationis, necnon ex prædicato individuali huius numero creationis, habebit rationem cognitionis speculativæ ex quocumque adequatè, quia quodcumque prædicatum sufficiens impedimentum est per se sumptum, ut obiectum huius cognitionis procedat tanquam è principio activo à principio cognoscente.

35

Vnum in hac rescire oportet, quod quotiescumque ratio speculativi desumitur ex aliquo prædicato superiori obiecti, ex omnibus illo inferioribus desumi necesse est: ratio est, quia quotiescumque actio ex prædicato generico repugnat produci ab aliquo principio, eandem repugnantiam habet ex differentia specifica contrahente tale prædicatum genericum ad certam speciem; & quotiescumque habet hanc repugnantiam ex prædicato specifico, eandem habet ex prædicato individuali, quia nequit prædicatum inferius contineri in virtute causæ, in qua non continetur prædicatum superius cum illo identificatum, nec potest dari virtus productiva Petreitatis, & non hominis, neque virtus productiva rationalis, & non animalis. Sic licet argui: cognitio desumit rationem speculativi ex prædicato specifico: ergo ex individuali, & similiter ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis: Cognitio non sumit rationem speculativi à prædicato individuali obiecti: ergo neque ab specifico: & sic de aliis.

36

Iam si rationem speculativi in ordine ad principium inspicimus, eodem modo de illa iudicium ferendum est, ac in ordine ad obiectum; potest enim desumi ex prædicato specifico, & ex prædicato individuali adequatè ex quocumque illorum & tantum ex prædicato individuali, & non ex specifico. Sic cognitio, quam habet homo de Angeli creatione eo ipso, quod est cognitio hominis est speculativa, quia implicat ab homine Angelum produci, & similiter eo ipso quod est cognitio talis hominis, eodem modo ac de ratione specifica & individuali dicebamus, & cognitio quam ego habeo de syllogismo, qui potest fieri à Petro, non habet ex prædicato specifico principij esse speculativam, quia aliud principium cognoscitivum eiusdem speciei mediā aliā cognitione specifica eiusdem speciei potest illum syllogismum producere, sed ex prædicato individuali principij cognoscentis, quod ex eo quod si talis homo non potest illum syllogismum producere, quem ex prædicato hominis præcisè sumpto non repugnabat ab illo principio produci.

37

Ultimò de ratione practici in ordine ad principium eodè modo iudicium fero, ac de eadè ratione in ordine ad obiectum; censeo enim desumendam esse adequatè ab omnibus prædicatis, quæ sunt in principio simul sumptis usque ad ultimam differentiam individualement, quia hæc numero actio quæ est praxis, respicit hoc numero principium, in quo sunt contractæ omnes rationes superiores; Exempli gratia: hic syllogismus in quem fertur cognitio practica supponit hunc numero intellectum, in quo est inclusa ratio intellectui, & intellectum includit rationem viventis, & ratio viventis prædicata alia superiora usque ad supremum genus. Ultimò quia ad hoc ut cognitio sit practica requiritur necessariò nullum esse prædicatum in principio cognoscente, ratione cuius repugnet obiectum ab illo produci: ergo ratio practici necessariò desumenda est ex omnibus formalitatibus, quæ sunt in principio cognoscitivum.

§. IV.

An ratio practici & speculativi sumatur ab extremis tantum tanquam ab extrinsecis specificativis vel etiam tanquam à constitutis per se.

38

Diximus iam rationem practici & speculativi desumi ab obiecto & principio, & explicuimus formalitates obiecti, & principij à quibus formalitates istæ desumantur, nunc superest sciendum, an ab eisdem formalitatibus desumantur prædictæ rationes tanquam ab specificativis tantum extrinsecis, ex quibus in ipsas cognitiones derivantur rationes intrinsecæ practici & speculativi, vel etiam tanquam à formis, ex vi quarum formaliter cognitio in ratione practica, vel speculativa constituitur, quod est idem ac inquirere, an ratio practici, vel speculativi sit adequatè